



Yolsuzluk ve Yolsuzlukla Mücadele

Ülker MAVRAL
E. Mali Suçları
Araştırma Uzmanı

I- GİRİŞ

Yolsuzluk her geçen gün adını daha sık duyduğumuz bir olgu haline gelmiş ve ülkenin gündemini sürekli meşgul etmiştir. Bu nedenle yazımızda yolsuzlukla mücadelede devletin rolü, dünyada ve Türkiye'de yolsuzluk ve şeffaflık ilişkisi ve yolsuzlukla mücadele konusu üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

II- YOLSUZLUKLA MÜCADELE VE DEVLETİN ROLÜ

Son yıllarda ülkemizde çeşitli alanlarda yolsuzluk eğilimlerinde artış görülmektedir. Ülkemizde yolsuzlukla mücadele etmekle yükümlü kılınmış kuruluşlar bu yolsuzlukların üzerine gitmekle beraber, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve siyasal ortam yolsuzlukların artmasına neden olmakta, bu yapı içerisinde söz konusu kamu kurumlarının bu konudaki mücadelesi de yetersiz kalmaktadır.

Yolsuzluklar, toplumun fertlerinin refahına harcanması gereken kaynakların, bazı kişi ya da kişilere bırakılması, daha doğru bir ifade ile, bu kişilerce çalınması anlamındadır. Başka bir ifadeyle yolsuzluk, toplumun bir kesiminin daha çok yoksullaşması anlamına gelmektedir.

"Gelir Dağılımı Bozukluğu" se-

beplerinden biri de, toplumun bütününe ait bu kaynakların bir kısım kamu görevlisi veya onlarla işbirliği yapan kişilerce çalınmasıdır. Bu durum, hem milli ekonomi ve hem de vergi ödeyiciler açısından çok olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Devlete karşı bir güvensizlik ortamı yaratmakta ve sonuçta vergiye karşı bir direnç oluşturabilmektedir.¹

Karapara aklamanın önüne geçilebilmesi için kanunlar koymak, tek başına yeterli değildir. Kanunun işlediği uygun kurumsal yapıların varlığı da oldukça önemlidir. Finansal sektörü yönetecek ve gözlemleyecek yeterli bir birimin olmaması, kanun paketini tamamıyla anlamsız bir hale dönüştürür.

Özellikle hızlı liberalleşmenin yaşandığı bu günlerde, bir çok hükümetin, bu konuda yetersizlikleri olduğu bir gerçektir ve yönetici-otoritenin bünyesindeki personeli uygun şekilde eğitilmelidir.

Bir kuruma para aklama kanununa bütün yönleriyle uyma görevi verilsin ya da verilmesin, birkaç fonksiyonun yerine getirilmesi büyük önem taşır;

Bunlar aşağıdakileri içerir,

- Finansal kurumların, isteklere razı olmasının sağlanması, (Bkz. Bölüm 10.2.1)

- Finansal kurumların, suçlular ya da suçlu organizasyonların yönetimi altına girmediğinin kesinleştirilmesi, (Bkz. Bölüm. 10.2.2.)

- Kanun gereğince zorunlulukları yerine getirebilmeleri için finansal kurullara yardımcı rehber bilgilerin sunulması, (Bkz. Bölüm. 10.3.2.)

- Para aklanması olayını gözlemek, önlemek ve saptamak için finansal kurum personelinin eğitiminin sağlanması, (Bkz. Bölüm. 10.3.3.)²

gerekmektedir.

Karapara, yolsuzluktaki payı bir meta-gerçek olmak ötesinde, hukuk sistemindeki sorunları çözememiş ülkelerde yolsuzluğun körükleyicisi olarak, "engellenemez" bir boyut kazanmıştır.³

Yeryüzünde rüşvet ve buna benzer kamu düzenini bozan yöntemlerin yüzyıllardır mevcut olduğu, rüşvetin tarihçesinin devletlerin tarihleri kadar eski olduğu bir gerçektir.

Geleneksel bir ülkede devletin rolünün artması kısa dönemde onurlu bürokratları etkilemez. Ayrıca kamu görevlileri yolsuzluk işlemine karışmak istemezler ve rüşveti reddederler. Ancak, böyle bir geleneğe sahip olmayan ülkelerde, kamu görevlilerinin sorumlulukları iyice belirlenmemişse ve kamu yönetiminde şeffaflık söz konusu değilse, yüksek vergi oranları ve kamu harcamaları, kamu görevlilerinin yolsuzlukla ilgili davranışlarını doğrudan etkiler. Bu tür davranışların zaman içinde tekrarlanması ile kamu görevlileri rüşvetçilere yakınlaşabilir ve kuralları çarpıtarak uygulayabilirler. Rüşvetle iş yapma süreci bir kez başladı mı, diğer dürüst çalışan kamu görevlilerini de etkiler ve bulaşıcı bir hastalık gibi yayılmaya başlar. Önceleri şok yaratan yolsuzluk olayları, zamanla daha az şok edici hatta zamanla tolerans gösterilebilir bir konuma gelir. Böyle bir olaya maruz kalan ülkelerde, hükümetler resmi görevlileri cezalandıramazsa bu durumun giderek yozlaşması kaçınılmaz olur.⁴

Siyasetçi ve bürokratin (bunun karşılığında rant kapma kavgası veren şirket yöneticisinin) yozlaşma olgusu, dünya ölçeğinde her geçen gün daha da yaygınlaşmaktadır. Bunun da iki önemli nedeni vardır. Gelir ve servet dağılımının gittikçe uçurumlarla bölünecek denli bozulması ile sistemin küreselleşmesinin yarattığı vahşi rekabet çekişmeleridir. Yozlaşma biçimleri ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Örneğin, Türkiye'de devletin ekonomik kararlarının doğurduğu rantların yapılandırılmasında düzenleyici rol oynayan bürokrasinin yetkilerinin Özal döneminden itibaren giderek siyasi kadrolara kaydırılması, siyasi karar mekanizmaları başındakilerin kişisel yönetim üslubunu benimsemesi ve firma bazında kayırmaya olanak tanıyacak ekonomik karar birimleri (kamu özel fonları) yaratmaları, bürokratların bağlı oldukları bakanları bile atlayarak doğrudan Başbakan ya da Cumhurbaşkanı aracılığıyla kamu kesimini bağlayıcı ilişkiler kurabilmeleri, üst düzey bürokratların siyasete sızramalarının yaygınlaştırılması vb. nedenlerle iktisadi ve mali kararlar artan boyutlarda bireyselleşmeye başlamıştır. Böylece, yozlaşma - yolsuzluk kozası daha sıkıca örülmeye başlanmıştır.⁵

Küreselleşmeyle birlikte yaygınlaşan yolsuzlukla mücadele bir tek ülkenin değil, tüm dünyanın sorunudur. Yolsuzlukla birlikte artan ahlaki çöküntü, ülkelerin hem ekonomisini, hem toplumsal dokusunu, hem de demokratik sistemini zedelemektedir. Geçiş ekonomilerinde ve gelişmekte olan ülkelerde demokrasiye geçiş aşamaları uzamakta ve zorlaşmaktadır.

Yolsuzluğun artması bir ekonomiye devlet müdahalesinin artması ile yakından ilgilidir. Yolsuzlukla mücadelede devletin rolünün yeniden belirlenmesi gerekmektedir.

a) Yolsuzluğu azaltmak için alınabilecek önlemler içinde şu hususlar önem taşımaktadır.

1- Ülke yöneticileri yolsuzlukla mücadelede dürüst, açık ve kararlı olmalıdır. Yolsuzluk yapanların kim olduklarına bakılmaksızın, kanunlar karşısında eşit bir şekilde yargılanmalı ve gereken ceza kendilerine verilmelidir.

2- Öncelikle ülke güvenliği hariç, kamunun tüm kurumlarının saydamlaştırılması gerekir. Saydam olmayan yönetimler yolsuzluğa açık yönetimlerdir. Vergi politikaları, özelleştirme ve harcama kararlarında şeffaf olunmalı ve hukuk kurallarına uyulmalıdır, Zaman zaman hükümet yetkilileri tarafından toplanan vergilerin harcama yerleri ve kamu harcamaları hakkında kamuoyu bilgilendirilmelidir.

3- Kamu çalışanlarının ücretleri artırılarak dürüst davranış özendirilmeli, etkin kontroller yapılmalı ve kamu çalışanlarının servet artışları kişisel servet beyannamesi ile izlenmeli, yolsuzlukla ilgili cezalar uygulamalıdır.

4- Yargının bağımsızlığı sağlanmalıdır, bağımsız olmayan bir yargı ile yolsuzlukların üzerine kararlılıkla yürümek mümkün değildir, aksi takdirde pek çok riski de beraberinde getirir.

5- Denetim kurumları özerk bir yapıya kavuşturulmalıdır. Özellikle siyasal baskılarla denetimi engellemek ya da yönlendirmek, soruşturmaya gölge düşüreceğinden; denetim kurumları özerk bir şekilde yapılandırılmalıdır.

6- Medya kuruluşları, politik çıkar beklentilerinden tümüyle arındırılmalıdır.

7- Sivil toplum kuruluşlarının daha hızlı örgütlenmelerini sağlayacak mekanizmalar harekete geçirilmeli, toplumsal sivil otoritelerin yaratılmasına özen gösterilmelidir.⁶

8- Siyasi partilerin finansman problemi çözümlenmeli, temiz siyaset özendirilmelidir. Bu konuda Anayasa'da gerekli değişiklikler çok acele olarak yapılmalıdır.

9- Yolsuzlukla mücadele sadece belli kuruluş veya kişilerin görev alanlarıyla sınırlı kalmamalı, bu mücadele toplumsal bir mücadeleye dönüşürülmelidir.

10- Tüm yasalar yetkili uzmanlar tarafından taranarak, saydamlığa aykırı olan hükümler ivedilikle saptanarak yürürlükten kaldırılmaları sağlanmalıdır.

11- Tüm meslekler için (işadami-politikacı, avukat-yargıç, mühendis-mimar, esnaf-sanatkar) ahlak ilkeleri saptanmalıdır. Bu ilkelere riayet etmeyenler mesleki kuruluşlarca cezalandırılmalıdır.

12- Bütün okullara, din derslerinden ayrı olarak bilimsel nitelikte hazırlanmış, ahlak ve doğru davranış dersleri konmalıdır.

13- Her yıl özveri davranışları ile örnek olan kişi ve kuruluşlara örnek kişi veya kuruluş ve saydamlık ödülü verilmeli, iş dünyasındaki dürüst davranışlar desteklenmeli ve özendirilmelidir.

14- Kamuoyuna yansıyan yolsuzluk olaylarının yargılama aşaması hızlandırılmalı, bu davalar sonuçlandırılıncaya kadar konular canlılığını korumalıdır. Böylece, "yolsuzluğu yapanın yanına kâr kalacağı" imajı da yıkılmış olacaktır.

15- Yolsuzluğu ihbar edenlerin ve ortaya çıkaranların da korunması gerekir.⁷

Saydamlık konusunda Toplumsal Saydamlık Hareketi Derneğinin de bunlara benzeyen önerileri bulunmaktadır.

Son Uzakdoğu Asya Krizi başta sermaye sahipleri olmak üzere, konu ile ilgilenenlerin tümüne önemli dersler vermiştir. Şirket ve bankaların mali tablolarının gerçeği yansıtmaması, bilgi akışındaki eksiklikler ve buna ilaveten iki rakamlı milyar dolarlarla ifade edilen ve iktidar sahiplerinden başlayan rüşvet ve yolsuzluk olayları, olmazsa olmaz bir zorunluluğu açıkça gözler önüne sermiştir.

Bu zorunluluk şeffaflık zorunluluğudur. Rüşvet, yolsuzluk, kayırma, sermaye sahiplerinin, kitlelerin bilgi sahibi olmadıkları ortamlarda hayat suyu bulur, kök salar.⁸

Yolsuzluk farklı derecelerde tüm dünyada görüldüğü gibi gene farklı iv-

melerle tüm dünyada artış eğilimi göstermektedir. Bunun Türkiye'ye özgü nedenleri olduğu gibi, bunu aşan evrensel nedenleri de vardır.

Yolsuzluğun son on yıldaki artış nedeni iki kısımda irdelenebilir. Birincisi insanın doğasına özgü nedenlerdir. İkincisi, sistemin küreselleşme eğilimidir.⁹

III-DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE YOLSUZLUK

Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün yolsuzluk endeksine baktığımızda, geçiş ekonomileri ile gelişmekte olan ülkelerde ve özellikle fakir Afrika ülkelerinde yolsuzluğun çok yaygın olduğunu görmekteyiz. Ekonomik gelişme bir ülkenin yolsuzluk düzeyini azaltmaktadır. Demokrasinin bütün kurum ve kuralları ile işlemekte olduğu ülkelerde de, yolsuzluk son derece az görülmektedir.¹⁰ Dünyada en az rüşvet İsveç'te veriliyor, sonra Avustralya'da, ardından Kanada, Avusturya ve İsviçre en az rüşvet veren ülkeler arasında sayılırken, en fazla rüşvet Çin'de, daha sonra Güney Kore'de, Tayvan'da, İtalya'da, Malezya ve Japonya'da veriliyor şeklinde liste uzayıp gidiyor.¹¹

Bir Dünya Bankası uzmanının bankanın yakın işbirliğiyle gerçekleştirdiği araştırma, "yolsuzluk yükü" veya "yolsuzluk vergisi"nin özel girişimciye yükünün en fazla Latin Amerika ve Afrika'da ortaya çıktığını, onları eski Sovyetler Birliği coğrafyasının ülkeleri ile Doğu Avrupa ve Baltık ülkelerinin izlediğini, Asya'nın görece daha iyi konumda olduğunu, ancak en az yolsuzluk yükünün OECD ülkeleri için geçerli olduğunu işaret ediyor. Kuşkusuz, bu tablo, OECD ülkelerinin üçüncü dünya ülkelerinde karıştıkları yolsuzluklardaki sorumluluğunu göstermiyor. Bir OECD ülkesi olmakla birlikte, Türkiye'nin OECD ortalamaları içine alınmadığını ayrıca belirtmeye belki de gerek yok,¹² nitekim firmaların beyanına göre yolsuzluk sıklığı sıralamasında Türkiye %40'lar düzeyinde orta sıralarda durmaktadır. Düşük yolsuzluk ülkelerinden (yüzde 5'ten fazla) Hong-Kong ve Singapur'un, yüksek yolsuzluk ülkelerinden (yüzde 70'den fazla) ise Bulgaristan ve Azarbaycan'ın başı çektiği görülmektedir. Bankacılık sektöründeki sıralamada ise Türkiye yüksek yolsuzluk ülkelerine yakın durmaktadır. Gene firmaların görüşüne göre, Türkiye'de bürokratik yolsuzlukların yargı yolsuzluklarından daha sık olduğu beyan edilmişken, Meksika için bunun tam tersi çıkmaktadır.¹³

Türkiye son on yıldır çeşitli yolsuzluk skandalları ile yüz yüze gelmiş, son

bir yıl içinde ise bu olaylar rekor düzeye ulaşmıştır. Türkiye'nin yolsuzluk algılama endeksi de 1995'te 4.10 iken önce 3.54'e, 1997'de 3.21'e düşmüş, 1998'de ise 3.40 olmuştur. Yolsuzluk konusunda, Güney Amerika ülkeleri ile geçiş ekonomilerinden biraz daha temiz, ancak gelişmiş ülkelere göre çok kirli düzeydedir.

Durum böyle iken, ABD'nin ünlü danışmanlık kuruluşu Price Waterhouse Coopers'ın, 2001 yılının başlarında Davos'ta yapılan Dünya Ekonomik Formu'nda açıklanan raporunda, Türkiye'nin yolsuzluklar sıralamasında 35 ülke arasından Çin, Rusya ve Endonezya'dan sonra dünya dördüncüsü olduğu, yolsuzluklar yüzünden Türk halkının yüzde 36 fazla vergi ödediği belirtilmiştir. Davos'ta yapılan Dünya Ekonomik Forumu'nda yayınlanan rapora göre, 2000 yılında beklenen 26,5 katrilyon liralık vergi gelirinin 9.5 katrilyonu yolsuzluklar nedeniyle fazladan ödenen vergi olduğu vurgulanmıştır. Söz konusu rapora göre, dünya genelinde ekonomik ve coğrafi özelliklere göre seçilmiş 35 ülke sıfırdan 150 puana kadar puan verilerek değerlendirilmiş olup, bu sıralamada 74 puan alan Türkiye 4'ncü olurken, yolsuzlukların en fazla olduğu ve şeffaf olmayan Çin birinci sırada yer almıştır. Bu listenin üst sıralarında bulunan ve aralarında Türkiye'nin de yer aldığı ülkeler, uluslararası borçlanmalarda fazladan risk maliyeti ödüyorlar.

Çalışmaya göre devletin gelir kaybı ve kaynak israfı nedeniyle yolsuzluklar, ekonomilerde gizli bir vergi gibi mali yük oluşturuyor. Şeffaflığın ve kurumsal düzenlemelerin olması dolayısıyla yolsuzluğun yüksek olmaması durumunda, Türkiye gibi ülkeler, her yıl yüzde 36 oranında daha az vergi yükü ile karşı karşıya kalacak.

Çalışmaya göre, 1998 ve 1999 yıllarında yolsuzlukların listedeki maliyeti 160 milyar dolardan fazla bir rakama ulaşmıştır.

Çalışmada "İş hayatını güvenceye alan yasal düzenlemeler, makro ekonomik politikalar, şirketlerin rapor yapıları, yolsuzluk, hükümet düzenlemeleri" olmak üzere 5 test alanı bulunuyor.¹⁴

2001 yılının başlarında Davos'ta yapılan zirvede 35 ülke arasından Türkiye 4'ncü sıraya yükselmiş olup, neredeyse birinci sırada olma yolunda ilerlemektedir. Dünya bankasının ülke bazında yaptırdığı yasal olmayan ödemeler indeksinde Türkiye birinci sırada yer almaktadır.¹⁵

Gayrişeffaflık endeksine ilişkin çalışmada 35 ülke mevzuat ekonomi ve muhasebe uygulamaları ve yolsuzluk açısından 0 ila 150 arasında puan verilerek sıralamaya tabi tutulmaktadır. Sıfıra en yakın ülkeler en şeffaf sıfırdan en uzak ülkeler ise en gayrişeffaf ülkeler arasında yer almaktadır. Çalışmada ülkeler değerlendirilirken,

- 1- İş hayatını güvence altına alan yasal düzenlemeler,
 - 2- Ekonomi politikaları,
 - 3- Finansal raporlamaların güvenilirliği,
 - 4- Yolsuzluk,
 - 5- Piyasa düzenlemeleri,
- olmak üzere 5 temel kriter kullanılmaktadır.

En şeffaf yani mevzuatı en açık, ekonomi ve muhasebe uygulamaları en izlenebilir ve yolsuzlukları en az ülkeler, sırasıyla, Singapur (29 puan), ABD (36 puan), Şili (36 puan) ve İngiltere (38 puan) olarak sıralanıyor. En gayrişeffaf, yani mevzuatı en anlaşılmaz, ekonomi ve muhasebe uygulamaları en az izlenebilir ve yolsuzlukları en yüksek ülkeler ise, sondan itibaren Endonezya (75 puan) ve Türkiye (74 puan) olarak sıralanıyor.

Gayrişeffaflık endeksindeki her bir kriter açısından Türkiye'nin konumu ise aşağıdaki gibi:

- Yolsuzluk açısından 10. sıra,
- Ekonomi politikalarındaki belirsizlik ve istikrarsızlık açısından 2. sıra (geride bıraktığımız tek ülke Rusya),
- Yasal düzenlemeler açısından 6. sıra,
- Muhasebe kayıtları açısından 6. sıra,
- Piyasa düzenlemelerindeki gayrişeffaflık açısından 3. sıra,
- Bu veriler, Türkiye'nin son dönemde yaşadığı yolsuzluk sorunu ile gayrişeffaflık arasındaki ilişkiyi yansıtmaması açısından oldukça çarpıcıdır.¹⁶

2000 yılının sonlarına doğru patlak veren yolsuzluk olaylarına her geçen gün yenisi eklenmektedir. Bu durum, Türk halkı üzerinde önemli ölçüde

olumsuzluk yaratan ciddi bir sorundur. Yolsuzluk boyutları öylesine büyü müştür ki, Anayasal düzeni ve toplumsal dengeleri sarsacak hale gelmiştir. Bunun faturası ise ek vergilerle halkın üzerine yıkılmaktadır. Toplumun bütününe ve devlete ait kaynaklar küçük bir azınlık tarafından haksız bir şekilde tüketilmektedir, daha doğrusu çalınmaktadır. Ülke kaynaklarının fuzulen tüketilmesi sonucunda Türk halkı daha fazla vergi ödemek durumunda bırakılmaktadır. Bu durum, bir kısım azınlığın haksız ve sebepsiz bir şekilde zenginleşmesine yol açarken, bir kısım halkın daha da yoksulluğa sürüklenmesine, gelir dağılımının hızla bozulmasına, ülke değerlerinin tüketilmesine, devlete olan güvenin sarsılmasına, toplumsal barışın bozulmasına ve zedelenmesine yol açmaktadır.

Türkiye'ye kendi objektifinden baktığımızda 1980'li yıllarda seçilen çıkmaz yolun faturası 2000'li yıllarda kendini göstermiştir. Bu faturanın bedeli de henüz tam olarak ödenmiş değildir. Sistemin en duyarlı organı olan bankacılık kesiminin 1994'den beri ertelenen sorunları daha yeni yeni gündeme gelmiş durumdadır. Denetim dışına kaçışı meşrulaştıran anlayışlarla yozlaştırılan ekonomik ve siyasal sistemin, bugün görüldüğünden daha kapsamlı bir yolsuzluk ekonomisi üretmiş olmasının şaşırtıcı olmaması gerekir.

1984 yılından beri vergi almak yerine borç almayı tercih eden, bütçe dışı denetimsiz harcama birimlerini üreten, 1989'da gelişmiş ülkeleri dahi önleyecek bir cüret ve süratle sermaye hareketleri üzerindeki tüm denetimi kaldıran ve mali sistemi salt kamu borçlanmasını yüksek reel getiriyle fonlayan hastalıklı bir yapıya iten, kayıtdışı ekonomiyi besleyen, hesapsız zenginleşmeleri teşvik ederken, halkın büyük bir bölümünü mutlak ve göreceli yoksulluk sınırına iten gelişmeler Türkiye'yi bugünkü batağın içine taşımıştır.

Bu gelişmelerin sorumluluğu sadece bürokrat-siyasetçi ikilisine mal edilmeyecek kadar yaygın olmuştur. Bu bataktan çıkışta, aynı zamanda yaygın bir arınma operasyonu ile mümkün olabilecektir.¹⁷

Günümüzde, insanların hafızası, her geçen gün yeni bir operasyonla sarılmakta; Balina, Paraşüt, Bufalo, Beyaz Enerji, Mavi Enerji, Aslıtürk, Kartal, Sis, Hasat, Matador, Fırtına, Hayal, Serhat, Kasırga vb. gibi operasyonlarla ülke gündemi meşgul edilmektedir. Dünyanın değişik yerlerinde, Türkiye ile ilgili olarak Avrupa Birliği veya Ermeni Soykırımı gibi ciddi meselelerde ka-

rarlar alınırken, devletimizce; bu yolsuzluklar nedeniyle ülke gündemi yeteri kadar takip edilememekte, yolsuzluk ve dolandırıcılık operasyonları peşinde zaman kaybedilmektedir.

Nihayet, son bir yıl içinde ülkemizde Kasım 2000 ve Şubat 2001 aylarında olmak üzere peş peşe iki kez ekonomik kriz yaşamış olup, son krizin etkileri çok daha ağır ve derindir. Ülke olarak, devleti ve kişileri sömüren, organize suçların ve yolsuzlukların baş mimarlarını ve sorumluları masum insanlar arasından ayıklamazsak, temiz toplumu ve temiz siyaseti yaratamayız. Aksi takdirde; yolsuzluk, masum halkı hızla yoksullaştıracak, gelir dağılımındaki dengesizlik hızla artacak, ülke sık sık siyasal ve ekonomik krizlerle karşılaşacak, anayasal düzen bozulacak, toplumsal dengeler sarsılacak, ülkenin güvenliğini tehlikeye girecektir.

IV-SONUÇ

Yukarıda açıklanan nedenlerle yolsuzlukla ciddi anlamda mücadele edilmesi gerekmektedir. Yolsuzlukla mücadelenin başında kamunun eylem ve işlemlerinin şeffaflaştırılması en önemli etkidir. Bu mücadelede alınabilecek tedbirlerin başında da geliştirilmiş şeffaf bütçeleme, şeffaf mali yönetim ve vergi idaresi, güçlendirilmiş yasal ve yargısal sistem ve yolsuzluğu önlemeye yönelik bunlara benzer ciddi önlemler sayılabilir. Bu önlemlerin yanında devletin ekonomideki rolünün en aza indirilmesi, keyfi takdir yetkilerinin ve izne bağlı işlemlerin sayısının azaltılması, devletin denetleme rolünün güçlendirilmesi ve daha etkin hale getirilmesi, mali sistem başta olmak üzere tüm kamu kurum ve kuruluşlarının (Devletin güvenliğine ilişkin olanlar hariç) tüm işlemlerinin daha şeffaf hale getirilmesi gerekmektedir. Bu politikalar yanında, kayıtdışı ekonominin kayıt altına alınması ve karapara ile etkin bir şekilde mücadele edilmesi de yolsuzlukla mücadeleyi daha etkin bir hale getirecektir.

NOTLAR

1. Mehmet KORKUSUZ, "Yolsuzluk, Yoksulluk ve Bürokratik Sistem İlişkisi" Yaklaşım, Yaklaşım Yayınları, Mayıs 2000, Sayı 89,h s. 83.
2. Türkiye Bankalar Birliği, Karapara Aklama Birimi "Bir Karapara Aklama Programının Anahtar Maddeleri" Karapara Aklama ile Mücadeleden Bir Kesit, Avrupa Finansal Sektörü için El Kitabı, Kasım 1998, s. 2, 3.
3. Osman ALTUĞ (II) "Karapara Aklanmasının Önlenmesi Üzerine Görüşler" Vergi Sorunları Dergisi, Maliye Gelirler Kontrolörleri Derneği Yayını, Sayı 107, s. 13.

4. Dilek YILMAZCAN, "Kamu Kesiminde Yolsuzlukla Mücadele" Vergi Sorunları Dergisi, Nisan 1999, Sayı 127, s. 88.
5. Oğuz OYAN, (I) "Yolsuzluk Ekonomisi" Ekonomik Forum Dergisi, TOBB Yayını, 15 Aralık 2000, Sayı 7, s. 38.
6. Kemal KILIÇDAROĞLU, "Yolsuzluk Ekonomisini Nasıl Oluşturduk" Ekonomik Denge Dergisi, Ankara Ticaret Odası Yayını, Aralık 2000, Sayı 31, s. 56.
7. Sinan AYGÜN, "Hesap Sorma Zamanı" Ekonomik Denge Dergisi, Ankara Ticaret Odası Yayını, Aralık 2000, Sayı 31, s. 1.
8. Mustafa ÖZYÜREK, (II) "Küreselleşme ve Muhasebe Mesleği" Bilanço, TÜRMOB Yayın Organı, Eylül 2000, s. 1.
9. Ülker MAVRAL, "Karapara ve Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi, Türkiye'ye Yansımaları" Vergi Denetmenleri Derneği Yayını, Ankara 2001, s. 245.
10. Dilek YILMAZCAN, "Kamu Kesiminde Yolsuzlukla Mücadele" Vergi Sorunları Dergisi, Nisan 1999, Sayı 127, s. 95.
11. Şükrü KIZILOT, "Yolsuzluk Kıskaçında Türkiye" Ankara Ticaret Odası, Panel, Ocak 2001, ATO Yayını, No: 5, s. 56.
12. Oğuz OYAN, (II) "Yolsuzluk Ekonomisi Bize mi Özgü?" Ekonomik Denge Dergisi, Ankara 2000, Sayı 31, s. 38.
13. Oğuz OYAN (I), a.g.e., s. 40.
14. Hürriyet Gazetesi, "Türkiye Yolsuzluk Liginde Dünya 4'ncü Oldu" Ekonomi Sayfası, 30 Ocak 2001, s. 9.
15. Sinan Aygün, a.g.e., s. 1.
16. Hasan AYKIN, "Yolsuzlukla Mücadelede Mali Şeffaflık ve Türkiye-2" Maliye ve Siyaset Yorumları, Mart 2001, Sayı 339, 340, s. 87.
17. Oğuz OYAN, (I), a.g.e., s. 40.